Kürt LGBTİ+'lar, Yoksulluk ve Barışın Olanakları

written by Okan Altekin | 30 Haziran 2022

"Yanlış bir şey var ortada,

belki toplumun gerçek suçluları şu anda cezaevini dolduranlar değil,

yeryüzünün zenginliklerini halkın elinden çekip almış olanlardır …

ve bu yüzden her ölen zenci çocuk için, mahkum etmemiz gereken onlardır,

çünkü, o zenci çocuğun katilleri onlardır.

Angela Davis"[1]

Uluslararası literatürde, kabul gören tanımına göre; yoksulluk, kişinin varlığını devam ettirebilmesi için sahip olması gereken asgari yiyecek ve giyecek ile barınmadan yoksunluğu ifade eder. Yoksulluk alanında çalışma yürüten pek çok iktisatçı ve ekonomist, büyüme ve gelir dağılımını, işsizliği, nüfusu, göçü ve ayrımcılığı yoksulluğun en önemli nedenleri olarak görürler.[2] Oysa yapılan pek çok araştırma sadece büyüme, nüfus artış hızı ve gelir dağılımı ile yoksulluk arasında bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.[3] Ayrımcılık ise yoksulluğun hem bir nedeni hem de sonucu olarak işsizliği tetiklemektedir. Kişinin yaşı, atanmış cinsiyeti, cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği, ırkı, rengi ve

eğitim durumu kişilerin gelir kaynaklarına eşit bir biçimde ulaşmasını engellerken aynı zamanda kırılgan gruplar arasında işsizliğin artmasına sebep olur. Üstelik yoksulluk sadece gelir durumu ile ilgili bir olgu olmayıp farklı değişkenlerle ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle yoksulluğu belli bir tanımın içerisine sıkıştırmak, yoksulluğun farklı türlerini ve yarattığı farklı etkileri görmemize engel olur.

Yoksulluk, liberal iktisadi paradigma tarafından doğalında gelişen bir süreç olarak yorumlanıyor ve yoksulluğun gelişimine etki eden biyopolitika, iktidar ilişkileri, savaş ve kapitalizmin son 40 yılını kapsayan neoliberal politikaların yaratmış olduğu tahribat görmezden geliniyor. 1970'li yılların sonlarına doğru ortaya çıkan neoliberalizm, devletin, kalkınma ve refah alanlarındaki müdahaleleri azaltarak, özelleştirme politikalarına hız vererek ve küresel piyasada etkili bir şekilde rekabet edebilmek için ülkenin gelir kaynaklarını sermayeye aktararak ekonomik büyümenin ve eşitliğin sağlanacağını varsaymıştı. Sanılanın aksine, neoliberalizmin kar odaklı ve bireyin tamamen ekonomiye indirgeyen politikaları sonucu prekarya[4] ile iş güvencesi olanlar, düşük ücretli işçiler ile daha yüksek ücretli işçiler, geçici işçiler ile sürekli işçiler, beyazlar ile siyahlar, yerliler ile göçmenler, işsizler ile bir işi olanlar arasında büyük farklılıklar ortaya çıktı.[5] Sermayenin çıkarları doğrultusunda doğal alanların yapılaşmaya açılması sonucu ekolojik kriz derinleşirken, kentsel dönüşüm politikaları ile barınma sorunu ve göç ciddi boyutlara ulaştı.

Öte yandan küreselleşen neoliberalizmle birlikte gelişmiş devletler, daha fazla kar elde edebilmek için hem ülkelerindeki ucuz emeği sömürüyor hem de üretimlerini ucuz emeğin yoğun olduğu ülkelere kaydırıyorlar. Ucuz emeği oluşturanlarsa neoliberalizmin yarattığı tahribatın, salgın hastalıkların, doğal afetlerin, iklim krizinin ve savaşın etkilerine daha fazla maruz kalan; LGBTİ+'lar, göçmenler, kadınlar, çocuklar, etnik azınlıklar olarak karşımıza çıkıyor. Neoliberalizm, ucuz emekle sömürüye sebebiyet verirken; biyopolitika, savaş ve şiddetin etkisiyle birlikte kırılgan grupları mülksüzleştiriyor.[6] Mülksüzleştirme ile birlikte insanların yaşamlarına değer biçilerek "gözden çıkarılabilir" bir kesim yaratılıyor. Gözden çıkarılan kesim yoksulluğa terk edilerek bu kesimin maruz kaldığı ırkçılık, homofobi ve transfobi, cinsel saldırı, iş kazaları vb. görmezden geliniyor. Böylece Judith Butler'ın da değişiyle bazı yaşamların daha değerli ve yası tutulabilir olduğu vurgulanarak bir yas hiyerarşisi dahi inşa edilmeye başlanıyor.

1972'de ABD'de yapılan bir araştırmaya göre beyaz olmayan ailelerin gelirlerinin, beyaz ailelerin gelirlerinin üçte ikisinden az olması[7], cis-het erkeklerin vasıflı ve statülü işlerde çalışmasına rağmen kadınların daha çok gıda, temizlik ve ev işlerinde daha az güvenceyle çalışması, yine Kaliforniya Üniversitesi tarafından yayınlanan, LGBTİ+'ların yoksulluk durumunu inceleyen rapora göre[8]; Afrika Kökenli Amerikalı LGBTİ+'ların daha yoksul olmaları, lezbiyenlerin, heteroseksüel kadınlara oranla daha az gelire sahip olması ve evsiz gençlerin neredeyse yüzde 40'ının LGBTİ+ gençlerden oluşması; kırılgan grupların mülksüzleştirilmelerine örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye açısındansa neoliberalizmin; daha doğru ifadeyle ekonomik sömürünün ayak sesleri, Süleyman Demirel ve Turgut Özal'ın yabancı sermayeye ve borca bağımlı bir ekonomi yaratmak amacıyla uygulamaya çalıştığı 24 Ocak kararlarıyla duyulmaya başladı diyebiliriz. 24 Ocak 1980 yılında açıklanan kararların amacı, ortak ihracata dayalı ekonomi oluşturup özelleştirme politikalarıyla devletin özel sermaye lehine piyasada etkinliğini azaltmaya, özel tüketimin artırılması gibi bir dizi neoliberal politikaya dayanıyordu. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bu kararlarla birlikte gelir adaletsizliğinde ve dış borçlanmada ciddi bir artış yaşandı. 24 Ocak kararları ardından grevler ve gösteriler başlamışsa da 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) yönetime el koymuş ve Türkiye karanlığa sürüklenmiştir. Darbe ile birlikte Türkiye'de hak ve özgürlükler askıya alınırken, sistematik hak ihlalleri yaygınlaşmış ve sayısız faili meçhul cinayet işlenmiştir. Sivil siyasetin önü ise tamamen kapatılmıştır. 1987 yılına gelindiğinde ise darbeden sonraki süreçte 24 Ocak Kararlarının bir kısmı bizzat Turgut Özal tarafından yürürlüğe konulmuştur.

80 Darbesinin en önemli amaçlarından birinin neoliberal politikaların hayata geçirilmesi olduğunu Kenan Evren 1991 yılında : "Böyle sıkı bir askeri rejim sayesinde o tedbirler meyvesini vermiştir." diyerek itiraf etmiştir. 1987 ile 2002 yılları arasında neoliberal politikaların ilk adımları atılmış akabinde 2002 yılında iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ile birlikte neoliberal politikalar hız kesmeden hayata geçirilmiştir.

90'lı yıllara ayrıca bakmak gerekirse; 90'larda gerçekleşen yaygın ve sistematik insan hakları ihlalleri Kürt Sorununun farklı bir boyuta evrilmesine sebebiyet vermişti. Partîya Karkerên Kurdistanê (PKK, Kürdistan İşçi Partisi) ile Devlet arasındaki çatışmalarda binlerce insan hayatını kaybetmiştir.[9] Kürtlerin yaşadığı köyler boşaltılarak insansızlaştırılmış ve Kürtler zorunlu göçe maruz bırakılmıştır. TBMM İnsan Hakları Komisyonu verilerine göre 3848 köy boşaltılmış ve yaklaşık olarak 1,5 milyon kişi savaş sebebiyle göç etmişti. Bir sosyal olgu olarak göç ortaya çıktıktan hemen sonra gerekçesi ne olursa olsun emek göçüne dönüşmesi gerçeği[10] 90'larda kendini göstermiş ve savaş sebebiyle zorunlu göçe maruz bırakılan Kürtler, gittikleri kentlerde ucuz emek olarak piyasaya dahil edilmeye başlanmıştı. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile PKK arasında barışın tesis edilmesi için 2012 yılında başlayan görüşmeler başarısız olmuş ve 22 Temmuz 2015'te Ceylanpınar'da iki polisin şüpheli ölümüyle birlikte çözüm süreci tamamen sonlanmıştı. Çözüm sürecinin sona ermesiyle birlikte çatışmalar yeniden şiddetlendi. 2015 yılında ilan edilen sokağa çıkma yasakları 2017 yılına kadar devam etti. Sokağa çıkma yasakları boyunca, Sur, Nusaybin, Yüksekova, Cizre'de binlerce kişi yaşamını yitirirken yüz binlerce kişi 90'lı yıllarda olduğu gibi başka şehirlere göç etmek zorunda kaldı.

Türkiye'de de dünyada olduğu gibi hem neoliberalizmin hem de savaşın sebep olduğu yoksulluk en fazla kırılgan grupları etkilemektedir. Türkiye'de yakın zamanda kadınlara ve LGBTİ+'lara yönelen saldırılar değerlendirildiğinde dahi ayrımcılık, yoksulluk ve savaş arasındaki ilişki görülebilir. LGBTİ+'ları koruduğu gerekçesiyle İstanbul Sözleşmesi'nin feshi, kadınlara ve LGBTİ+'lara yönelik şiddetle etkili mücadele edilmemesi, LGBTİ+ etkinliklerinin hemen tamamına müdahale edilmesi ve barış taleplerinin kriminalize edilmesi LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılığın sistematik olduğunu ortaya koymaktadır. LGBTİ+'ları hedef alan kurumsal nefret politikaları günlük yaşamda karşılığını bulmakta LGBTİ+'lar şiddete açık hale gelmektedir. LGBTİ+'lar cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği gerekçe gösterilerek istihdam edilmemesi ve işsizlik sorunu, Türkiye'deki mevcut enflasyondan LGBTİ+'ların derin etkilenmesine sebebiyet vermekte.

Kürt kadınlar ve LGBTİ+'lar ise bir yandan kadına ve LGBTİ+'lara yönelik şiddet, homofobi, transfobi, cinsiyetçilik, yoksulluk ve heteronormativiteye maruz kalırken öte yandan etnik kimlik sebebiyle ırkçılıkla mücadele etmekte ve yargı tacizine maruz kalmaktadır. Kürt LGBTİ+'lar ve kadınlar söz konusu olduğunda birden fazla temelde ayrımcılığa maruz bırakılmaları ayrımcılık temellerini ayrı ayrı ele almayı değil her ayrımcılık temelinin aynı zamanda diğer ayrımcılık temelleriyle olan etkileşimiyle birlikte değerlendirilmesini gerektiriyor. Zira bu kesişimsellik daha fazla ve yeni ayrımcılıkların üretilmesine sebep oluyor.

Keskesor Amed LGBTİ+ Oluşumu tarafından Diyarbakır'da yürütülen ve yakın zamanda Barış İçin Kültürel Araştırmalar Derneği (bakad) tarafından yayınlanan[11] , 75 LGBTİ+'nın katıldığı ve LGBTİ+'ların uğradığı ayrımcılıkları ele alan "Yakın Geçmişten Olası Geleceğe; Barışı Yeşertmek" adlı araştırma, kesişimsel ayrımcılığın boyutlarını göstermesi açısından oldukça önemli.. Araştırma, Diyarbakır'da yaşayan LGBTİ+'ların cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılıkla birlikte etnik ve dil temelli ayrımcılığa da uğradığını ve savaşın yakıcı etkilerini çoklu temelde şiddete, ayrımcılığa ve sömürüye maruz kalarak deneyimlediklerini de ortaya koymakta.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların (a) sosyoekonomik olarak bağımlı oldukları, (b) temel sağlık (tıbbı, ruh sağlığı vb.) gereksinimlerini karşılamakta, (c) eğitimlerine devam etmekte zorlanabilecekleri ve (d) sürekli olmayan/ geçici işlerde çalışmalarından dolayı kolayca işten çıkarılabilecekleri;

dolayısıyla sosyo-ekonomik açıdan bakıldığında Diyarbakır'da yaşayan LGBTİ+'ların kırılgan bir topluluk olduğu gözlenmiştir. Örneğin cinsel yönelim/cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığa maruz bırakıldığını ifade eden 69 görüşmeci içinden 54'ü etnisite, 50'si siyasi görüş ve 35'i de anadili temelli ayrımcılığa maruz bırakıldığını ifade ediyor.

Sonuç olarak; Dünya'nın pek çok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de yoksulluk ile savaş birbirini beslerken aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının da önüne geçmektedir. Diyarbakır'da yürütülen araştırmanın bulgularından da anlaşılacağı üzere; Diyarbakır'da yaşayan LGBTİ+'lar Devletin kurumsal nefret politikalarının hedefi olup ayrımcılığa, şiddete ve yargı tacizine maruz kalırken aynı zamanda yoksulluk ve ırkçılıkla da mücadele etmek zorunda kalıyorlar. Neoliberal politikalar ve savaşın ürettiği gözden çıkarılabilirlik mefhumuna karşı kesişimsel mücadeleyi savaş karşıtlığı bağlamında formüle ederek ve güçlü bir barış talebi ortaya koyarak homofobi, transfobi, patriyarka, ırkçılık ve yoksulluğa karşı etkili bir şekilde mücadele edebiliriz.

O halde Angela Davis'le açtığımız yazıyı James Baldwin'in Angela Davis'e yazdığı mektupla sonlandıralım[12]:

"…Bildiğimiz kadarıyla, senin hayatın için kendi hayatımız gibi mücadele etmemiz, gaz odasına giden yolu kendi bedenlerimizle tıkamamız gerekir. Çünkü sabah seni almaya gelmeleri, akşama sıranın bize geleceğini gösterir.

O halde: barış.

Kardeşin James"

---

[1] Kadınlar, Irk ve Sınıf, Angela Davis, Sosyalist Yayınları, Dinleri ve Politik Görüşleri Ne Olursa Olsun Tüm Zenci Kadınlara Çağrı Bildirisi, s.263

[2] Şenses, F. (2009). Küreselleşmenin öteki yüzü: yoksulluk (5. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.

[3] McNicoll, G. (1997). Population and poverty: A review and restatement, United Nations Population Fund, No:105. Ve Fields, S.G. (1994). Poverty and income distribution data for measuring poverty and inequality changes in the developing countries, Journal of development economics, 44, 87-102 Akt. Kavramsal Olarak Yoksulluk Ve Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkileri, Sema YAŞAR, Mehmet Okan TAŞAR Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi Ekim 2019, Sayı 38, s.123

[4] Prekarya: İstikrarsız istihdam koşullarında çalışan; sürekli işsizlik riskiyle karşı karşıya olan; işçiliği işsizlikle aynılaşmış koşullarda yaşayan, devlet ve işletmelerle güven ilişkisi tesis edemeyenlere verilen addır. (Polat S. Alpman, Esmer Yakalılar, Kent-Sınıf-Kimlik ve Kürt Emeği, İletişim Yayınları s.68-69)

[5] Peter Drucker, Sapkın, Ayrıntı Yayınları, s.341

[6] Mülksüzleşme, kültürel olarak neyin idrak edilebileceğini tanımlayan ve yaralanabilirliğin kime nasıl dağıtıldığını düzenleyen normatif ve normalleştirici güçlerce kişilerin yok sayılmalarına ve

tiksinçleştirilmelerine vasıta olan süreç ve ideolojileri adlandırır. Judith Butler ve Athena Athanasiou, Mülksüzleşme-Siyasaldaki Performatif,Metis Yayınları, s.30

[7] Bryan Turner, Eşitlik, Dost Yayınevi, s.70

[8] Ray, N. (2006) Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Youth: An epidemic of homelessness. New York: National Gay and Lesbian Task Force Policy Institute and the National Coalition for theHomeless Akt. Prof. Dr. Şahika Yüksel, Eşcinseller, Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk, Türkiye Psikiyatri Derneği Bülteni s.12

[9] Faili meçhul cinayetler dense de İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin (İHAM) pek çok kararında 90'lı yıllarda başta yaşam hakkı ile işkence ve kötü muamele hakkına ilişkin ihlallerde sorumluluk Devlet'e yüklenmiştir. Bazı kararlar için bakınız: Benzer ve Diğerleri/Türkiye B.No: 23502/069, Akdeniz ve diğerleri/Türkiye, Başvuru No. 23954/94, Gasyak ve diğerleri/Türkiye, Başvuru No.7872/03…

[10] Polat S. Alpman, Esmer Yakalılar, Kent-Sınıf-Kimlik ve Kürt Emeği, İletişim Yayınları s.29

[11] https://turkey.fes.de/e/yakin-gecmisten-olasi-gelecege-barisi-yesertmek

[12] Angela Davis, Eğer Şafak Vakti Gelirlerse, Angela Davis'e Mektup (James Baldwin), agora kitaplığı s.9

Blog sayfasında yer alan yazıların ve yayınların tüm hakları saklıdır. Blog yazıları yalnızca kaynağı gösterilerek kullanılabilir. Sayfada yayınlanan yazıların içeriği yazarın kendi sorumluluğu olup DEMOS'un herhangi bir hukuki ve/veya cezai sorumluluğu bulunmamaktadır.